

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Коварницька І. І.

ВСТУП

Втілення в життя основних засад фінансово-економічної безпеки держави можливе завдяки цілеспрямованому та постійному впливу на основні аспекти функціонування економічної інфраструктури з урахуванням всіх загроз й можливих наслідків. Фінансово-економічна сфера є складним економіко-правовим феноменом, що уособлює різноманітні галузі життєдіяльності суспільства, постає специфічною галуззю людської діяльності задля розвитку інтересів членів соціальної спільноти з приводу формування, мобілізації і розміщення фінансових ресурсів, обміну, розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту.

Система правопорушень у фінансово-економічній сфері в Україні становить вагомую загрозу фінансово-економічній безпеці держави, що є складовою національної безпеки України загалом.

Вони є цілісним чітко структурованим комплексом деліктів, які стосуються створення, розподілу і перерозподілу фондів фінансових ресурсів та фінансових активів держави, реалізації публічно-правових послуг фінансово-економічного характеру, гарантування здійснення державою її функцій у сфері забезпечення функціонування системи суспільного виробництва, розподілу й обміну отриманими продуктами задля задоволення матеріальних потреб суспільства, реалізації контрольно-управлінських прав суб'єктів публічного управління у сфері фінансово-економічних відносин, формування, розгляду, ухвалення, внесення змін, виконання бюджету, сплати податків та інших обов'язкових платежів, митно-тарифного регулювання та переміщення товарів через митний кордон, функціонування банківських структур, банківської системи загалом, організаційно-економічних, виробничих відносин, відносин власності, функціонування усього господарського механізму держави, економічної безпеки, стабільності економіко-правового регулювання суспільних відносин, економічних прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

У сучасних умовах удосконалення фінансово-економічної системи вкрай важливим завданням сучасної юридичної науки є формування системи заходів соціального, спеціального, індивідуального характеру, спрямованих на профілактику деліктної діяльності у фінансово-економічній сфері.

1. Теоретичні поняття профілактики правопорушень у фінансовій сфері та реалізація її засобами адміністративного права

Профілактика адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері на сьогодні є системою заходів соціального, індивідуального та спеціального характеру, що спрямовані на виявлення та нейтралізацію їхніх причин, вчинення адміністративних проступків, що посягають на порядок регулювання формування або мобілізації, розподілу чи перерозподілу, використання державних грошових фондів, формування та виконання бюджету, сплати податків та інших платежів, митно-тарифного регулювання, функціонування банківської системи, економічних та виробничих відносин, відносин власності, функціонування господарського механізму, економічної безпеки держави, стабільності економіко-правового регулювання суспільних відносин, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, фінансово-економічних прав, недопущення можливості їх здійснення, припинення даних деліктів, попередження наслідків від їх вчинення.

Досягти законності у фінансово-економічній сфері лише методами державного примусу неможливо. У цьому випадку важливим є формування державою таких умов, за яких людина виконує вимоги чинного законодавства та не потребує корегування з використанням засобів державного примусу¹.

Будучи системою заходів правового впливу, профілактика реалізується за допомогою системи норм, рішень органів публічного управління, тощо², засобів, що пов'язують із функціонуванням суб'єктів щодо попередження та припинення деліктних вчинків у фінансово-економічній сфері, нейтралізації чинників, які зумовлюють таку діяльність, її передумов, причин та її повторення³.

Форма профілактики деліктів фінансово-економічного характеру є способом виразу профілактики даних правопорушень та певною управлінською функцією органів публічного управління, що спрямована на усунення можливого негативного впливу деліктів на суспільне життя⁴.

¹ Тихонова О. Актуальні питання профілактики фінансової злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 1. С. 150–153.

² Котормус Т. І. Адміністративно-правові гарантії захисту права власності громадян України в районах проведення операції Об'єднаних сил : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ. 22 с.

³ Чабан В. П. Акти адміністративного примусу в діяльності міліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2001. 178 с.

⁴ Фелик В. Поняття та види форм профілактичної діяльності національної поліції України. *Право*. 2017. Вип. 2. С. 77–82.

Серед правових форм виділяють: прийняття нормативних актів управління профілактичної спрямованості, наприклад, спеціальних концепцій або програм протидії деліктній діяльності, ухвалення актів управління та управлінських рішень, здійснення юридичних дій, які зумовлені актами управління.

Реалізація неправових форм профілактики адміністративних деліктів у фінансово-економічній сфері за своїм змістом не визначає безпосереднього настання юридично значимих наслідків. Це форма акумулювання інформації, обрання і координації юридичних дій, які активізують і організують процес превентивної діяльності та механізм її реалізації.

Основним завданням реалізації неправових форм профілактики деліктів у фінансово-економічній сфері є гарантування ефективної діяльності органів публічного управління та їх посадових осіб щодо протидії фінансово-економічним деліктам. При цьому заходи, які реалізуються у межах неправових форм профілактики можуть передувати або наставати після вжиття заходів у межах правових форм профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері. Це здебільшого організаційні заходи та матеріально-технічні операції, які потрібно віднести до допоміжних і таких, що обслуговують форми управлінської діяльності та є одноразовою формою регулювання відносин в фінансово-економічній сфері⁵.

Специфіка форм профілактики правопорушень у фінансовій сфері зумовлена різними видами профілактичної діяльності. Зокрема в межах загально-соціальної профілактики деліктів застосовуються як правові, так і неправові засоби (економічні, соціальні, ідеологічні), які справляють опосередкований вплив на формування чинників, що зумовлюють вчинення деліктів.

Основні напрями загально-соціального впливу стосуються соціально-економічних, політико-правових й духовно-моральних сфер функціонування індивідів. Вони наголошують на важливості формування високих моральних та правових стандартів поведінки особи в суспільстві, постійного моніторингу та застосування засобів нейтралізації фонових явищ, формування наукових програм аналізу чинників, що зумовлюють деліктні прояви поведінки особи, тощо⁶.

⁵ Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Золота миля, 2011. 584 с.

⁶ Гладкова Є. О. Питання загальносоціального запобігання злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 7. С. 101–108.

Натомість правові форми реалізуються, здебільшого, в межах спеціальної профілактики деліктів. З огляду на зазначене, загалом втілення в життя системи адміністративно-правових засобів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері пов'язане з реалізацією спеціальних субстанційних та діяльнісних правових явищ.

Вони дають змогу суб'єктам фінансово-правових правовідносин досягати публічно-правової мети у сфері профілактики деліктів, які посягають на правовідносини щодо створення, розподілу, перерозподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, фінансових ресурсів та фінансових активів держави з метою задоволення господарських потреб, гарантування здійснення державою її економічних функцій.

Профілактика адміністративних деліктів у фінансово-економічній сфері спонукає суб'єктів її реалізації до залучення широкого кола правових, економічних, виховних, політичних та інших заходів. Їх залучення здійснюється задля усунення чи подолання негативних факторів, що є причинами й умовами здійснення деліктної діяльності фінансово-економічного характеру. Їхнє втілення в життя супроводжується належним правовим регулюванням. Відповідне правове регулювання профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері полягає у тому, що правові норми відіграють стимулюючу, спонукальну роль задля вироблення у людини суспільно-корисної поведінки, схиляння до протидії чинникам, що негативно впливають на діяльність особи у фінансово-економічній сфері, нейтралізуючи їхній негативний вплив⁷.

Ефективною є профілактика, що охоплює реалізацію трьох основних груп заходів: організаційних, правових і виховних, що визначають зміст профілактичних дій. Організаційні заходи щодо встановлення й усунення причин деліктної поведінки стосуються вироблення ефективного контролю за роботою органів публічного управління задля гарантування прав суб'єктів господарювання; формування системи гарантування економічного стимулювання (у податковій, кредитній, страховій сфері) для формування фінансово-економічних відносин.

До правових заходів, що застосовуються з метою з виявлення й усунення причин деліктної поведінки у фінансово-економічній сфері можна віднести: приведення чинного фінансово-економічного законодавства України у відповідність до стандартів права ЄС; чітка законодавча диференціація проступків у фінансово-економічній сфері,

⁷ Бахур О. В. Профілактика правопорушень у сфері інтелектуальної власності. *Право та економіка*. № 2 (2019). С. 83–91.

встановлення дієвих адміністративно-правових заходів покарання; усунення колізій у правовому регулюванні фінансово-економічної сфери, що стають на заваді однозначному тлумаченню правових норм; вдосконалення правового регулювання адміністративно-процесуальних гарантій реалізації прав суб'єктів фінансово-економічних відносин.

Основним завданням застосовуваних заходів повинно бути загальне скорочення рівня деліктної поведінки у фінансово-економічній сфері, гарантування захисту прав учасників фінансово-економічних відносин.

Серед важливих елементів системи профілактики деліктів вченими виокремлюються об'єкт, суб'єкт, види, форми, цілі та принципи профілактичної діяльності⁸.

З метою встановлення кола осіб, щодо яких потрібно є індивідуальна профілактична робота, слід визначити фактичні та правові підстави її реалізації. Фактичними підставами виступає реальна поведінка особи, що потенційно спроможна здійснити делікт у фінансово-економічній сфері. Така поведінка зумовлена внутрішніми анти-суспільними детермінантами, домінуючим внутрішнім змістом мотивації такої особи до певної протиправної поведінки. Потенціал правових підстав реалізується через урегульованість законодавством у фінансово-економічній сфері можливостей індивідуального запобігання деліктам фінансово-економічного характеру⁹.

Реалізація вищенаведеного комплексу профілактичних заходів потребує активного залучення спеціальних суб'єктів задля вироблення належного правового регламентування, фінансування й методологічного забезпечення тощо.

Суб'єкти профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері є достатньо складним елементом в системі профілактики правопорушень.

Систему суб'єктів профілактики правопорушень загалом формує сукупність органів публічного управління, громадських організацій, громадян, що реалізують різнорівневу, широкомасштабну в аспекті керівництва плануванням та реалізацією запланованих завдань і заходів діяльність, володіють правовими можливостями й реалізують обов'язки задля досягнення суспільно важливої мети у профілактичній сфері.

⁸ Поволоцька, С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2005. 20 с.

⁹ Березняк В. С., Корогод С. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Кримінологія та профілактика злочинів» / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2019. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kpk/20.pdf>. (дата звернення 07.03.2023).

Усіх суб'єктів, які виконують функції з профілактики деліктів, слід поділити на окремі групи: 1) органи, організації та особи, котрі безпосередньо виконують завдання з профілактики проступків; 2) органи, організації та окремі особи, профілактична діяльність для яких є тільки одним із завдань; 3) суб'єкти, які періодично виконують завдання щодо профілактики деліктів. До таких суб'єктів відносяться правоохоронні органи; органи публічного управління (виконавчої влади, місцевого самоврядування, сформовані при них інституції, серед яких державні підприємства, установи, організації, в тому числі у сфері освіти, охорони здоров'я, тощо), громадські формування, окремі особи¹⁰.

Цих суб'єктів можна поділити за: специфікою масштабу профілактичної роботи (загальнодержавні, територіальні (наприклад органи місцевого самоврядування); місцем серед сформованих в державі інституцій (державні, недержавні (неурядові), зокрема й підприємства, установи, організації, громадські і спеціалізовані формування; завданнями, специфікою компетенції та суттю профілактичного впливу (спеціалізовані органи; частково спеціалізовані; неспеціалізовані); спрямуванням, різновидом діяльності: соціально-економічні; організаційно-управлінські; ідеологічні; соціально-психологічні; медичні і психолого-педагогічні; технічні; правові¹¹.

З огляду на зазначене, система суб'єктів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері охоплює широке коло суб'єктів, як наділених спеціальними повноваженнями у профілактичній сфері, так і не наділених ними, зокрема органів публічного управління, місцевого самоврядування та фізичних і юридичних осіб, які виступають учасниками фінансово-економічних правовідносин.

Для прикладу, окрему групу правопорушень у фінансово-економічній сфері становлять делікти щодо митних правовідносин. Відповідно до Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками митної служби України від 24 травня 2004 р. № 380 профілактичні дії у цій сфері стосуються запобігання процесу формування причин та умов, які зумовлюють деліктну поведінку працівників митних органів, деліктів, що завдають шкоди митній інфраструктурі, запобігання поширенню інформації, що має обмежений доступ чи становить державну

¹⁰ Макаренко О. М. Суб'єкти профілактики правопорушень. *Право і безпека*. 2004. № 3'3. С. 68–70.

¹¹ Профілактика злочинів: підручник / О. М. Джу́жа, В. В. Васи́левич, О. Ф. Гіда та ін. ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джу́жи. Київ : Атіка, 2011. 720 с.

таємницю, здійснення заходів державного контролю задля безпечного функціонування митної інфраструктури.

При цьому профілактичний вплив відповідно до цього наказу скеровується як на корекцію негативних особистісних морально-психологічних якостей працівників митної служби, так і на нейтралізацію явищ, що зумовлюють їхню деліктну поведінку¹².

Володіння спеціальними повноваженнями, пріоритетними у їх роботі надає суб'єктам профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері статусу спеціалізованих. Саме вони є активними учасниками профілактичної діяльності, втілюють в життя профілактичні заходи, є їхніми організаторами й виконавцями.

Серед різновидів методів профілактичного впливу виокремлено переконування і правозастосування, а формами – індивідуальну профілактичну бесіду потенційних правопорушників з можливістю залучення правоохоронних та інших органів публічного управління; публічне обговорення змісту незаконних дій правопорушника, щодо якого реалізуються профілактичні заходи

Об'єктом профілактичного впливу загалом є кілька груп різно-рідних явищ, на профілактику яких спрямований профілактичний вплив.

З одного боку ними є несприятливі чинники, що визначають реальні умови життя та праці людей, їхній добробут та спонукають їх до вчинення фінансово-економічних деліктів з корисливою метою. Також такими об'єктами є недоліки у функціонуванні посадових осіб органів публічного управління та господарюючих суб'єктів у фінансово-економічній сфері. До них також слід віднести проблеми комунікації, особливо у сфері надання фінансово-економічних послуг, здійснення публічного управління у фінансово-економічній сфері. Важливими об'єктами профілактичного впливу є недоліки правосвідомості, правової культури, правового мислення, тощо. Профілактика правопорушень у фінансово-економічній сфері може бути представлена низкою різновидів: загально-соціальна, спеціально-загальна, індивідуальна¹³

Видами профілактичної діяльності також є загально-соціальна й спеціально-юридична профілактика. Перша є визначальною у цьому

¹² Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками митної служби України: наказ Держмитслужби України від 24 травня 2004 р. № 380. *Офіційний вісник України*. 2004. № 28. С. 812.

¹³ Клюев О. М. Сутність та місце профілактичних заходів у правоохоронній діяльності. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 195–197.

тандемі, охоплює систему заходів, що пов'язують з підвищенням освіти, культури, життєвого рівня громадян¹⁴.

Спеціально-юридичну профілактику пов'язують із заходами, що безпосередньо спрямовані на усунення та нейтралізацію негативних чинників, слугують виправленню, перевихованню осіб, які схильні до деліктів¹⁵.

Індивідуальну профілактику цей нормативно-правовий акт пов'язує з індивідуалізованим впливом на поведінку, свідомість службовців митного органу, що зумовлюють вчинення делікту, протиправність умислу і його втілення в життя.

Формами реалізації профілактичного впливу є рання і безпосередня профілактика деліктів. Перша форма стосується впливу на мотивацію особистості, що відносно далека від вчинення деліктного діяння, а друга – коли особа потенційно спроможна вчинити протиправне діяння, здійснює замах на його вчинення¹⁶.

Індивідуальна профілактика охоплює широкий спектр заходів виховного та іншого характеру, які можуть застосовуватися до потенційного правопорушника задля відвернення можливості вчинення делікту¹⁷.

Досягається вплив на поведінку особи у таких випадках через профілактичні заходи виховного, контрольного характеру, щодо усунення певних причин та умов вчинення деліктів, тощо¹⁸. Реалізуючи індивідуальну профілактику деліктів, суб'єкти застосовують заходи переконання, що мають форму переорієнтації антисуспільної настанови, та заходи примусу, обмежувальні заходи, що застосовуються із застережувальною метою, та усунення віктимілогічної діяльності, посилення заходів охорони певних об'єктів, морального та матеріального підтримання осіб, що перебувають у складних життєвих

¹⁴ Блага А. Б., Журавель Т. В., Забрда Д. Г., Мілорадова Н. Е. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо профілактики насильства над дітьми й дорослими членами сім'ї: навчально-методичний посібник / за ред. Г. О. Христової. Київ: ТОВ «ВПК «ОБНОВА», 2012. 140 с.

¹⁵ Йосипів А. О. Загальносоціальна, спеціально-кримінологічна та індивідуальна профілактика злочинності: правові аспекти. *Науковий вісник Львівськ. держ. ун-ту внутр. справ. Серія юридична*. 2010. № 1. С. 315–324.

¹⁶ Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні. Харків: Право, 2012. 304 с.

¹⁷ Бандурка, О. М., Литвинов О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія. Харків: ХНУВС, 2011. 308 с.

¹⁸ Бандурка А. М., Давыденко Л. М. Преступность в Украине: причины и противодействие: монографія. Харьков: Основа, 2003. 368 с.

ситуаціях¹⁹. Говорячи про загально-соціальну профілактичну роботу, можна наголосити, що вона є тісним поєднанням економічних, соціальних, правових й ідеологічних засобів та заходів.

Спеціальна профілактика адміністративних деліктів може передбачати можливість прийняття рішень нормативного характеру, застосування засобів нейтралізації фонових чинників деструктивної поведінки, так і реалізації індивідуальних профілактичних рішень задля корегування інтересів, поглядів, мотивації окремих індивідів, запобігання та припинення деліктної поведінки особи²⁰.

Профілактика фінансово-економічних деліктів орієнтована на усунення причин, умов їх вчинення, факторів, що її зумовлюють. Причини деліктної діяльності, зважаючи на зміст, можуть бути економічними, політичними, духовно-моральними, соціально-побутовими, культурно-виховними та соціально-психологічними, зважаючи на сутність, – соціальними і біологічними, а зважаючи на механізм дії, – умовами і факторами. При цьому визнається зумовленість таких деліктів недостатнім рівнем правосвідомості в суспільстві, недостатністю оцінки суспільної небезпеки таких діянь та суспільного осуду, корумпованістю державних структур, недосконалістю процедур виявлення деліктів і, як наслідок, латентністю таких діянь, недостатньою матеріальною забезпеченістю населення. Натомість фактори, що визначають деліктну поведінку, здебільшого, пов'язують з певними соціальними та індивідуально-психологічними явищами та процесами, що визначають специфіку, зумовлюють динаміку деліктної поведінки²¹.

2. Адміністративно-правова профілактика правопорушень у фінансово-економічній сфері

Специфіка фінансово-економічної сфери та деліктів, що з нею пов'язані, засвідчує потребу теоретичного осмислення адміністративно-правових засобів профілактики правопорушень у фінансовій сфері. Попри самодостатність фінансово-правових інструментів впливу у фінансово-економічній сфері, вони не здатні забезпечити всеосяжний профілактичний вплив на учасників фінансово-правових відносин задля попередження і припинення деліктів у цій сфері. Тому

¹⁹ Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні. Харків : Право, 2012. 304 с.

²⁰ Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 20 с.

²¹ Шульга С. В. Адміністративно-деліктні відносини в Україні в умовах Євроінтеграції : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2018. 38 с.

надзвичайно важливим є дослідження адміністративно-правових засобів профілактики правопорушень у фінансовій сфері в Україні, як таких, які відображають бажаний правоохоронний та пов'язаний з ним цілеспрямований вплив на посадових осіб та окремих громадян задля попередження, припинення таких проступків та застосування адміністративного покарання за їх вчинення.

Нормативно-правові акти як засоби профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері поширюються, як правило, на сферу діяльності органу публічного управління або на всіх громадян та юридичних осіб. На відміну від правових актів індивідуального значення, нормативно-правові акти мають найбільш загальний характер та спрямовані на врегулювання певного виду суспільних відносин і застосовуються неодноразово²².

Зміст нормативно-правових актів, що служать засобами профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері, є вагомим джерелом визначення, фіксації, запорукою практичної реалізації заходів попередження та припинення правопорушень, що посягають на порядок регулювання мобілізації (формування), розподілу (перерозподілу), використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, формування, розгляду, ухвалення, внесення змін, виконання бюджету, сплати податків та інших обов'язкових платежів, митно-тарифного регулювання та переміщення товарів через митний кордон, функціонування банківських структур, усього господарського механізму держави, економічної безпеки, стабільності економіко-правового регулювання суспільних відносин, порушення економічних прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Основними характеристиками правового акту є те, що він проявляється як форма управлінської діяльності органу публічного управління, поширює правовий вплив у односторонньому порядку, набуває чинності у чітко визначеному законодавством порядку, з дотриманням визначеної процедури реалізації державно-владної діяльності, задля втілення в життя завдань та функцій управління, що набувають загалом конкретної форми, спричиняє настання юридично значущих наслідків²³. Загалом такі акти спрямовуються на реалізацію управлінського впливу юридично-владним суб'єктом щодо чітко

²² Мельничук І. М. Нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, правові аспекти їх виконання та застосування. URL: <https://minjust.gov.ua/m/normativno-pravovi-akti-ministerstv-inshih-tsentralnih-organiv-vikonavchoi-vladi-pravovi-aspekti-ih-vikonannya-ta-zastosuvannya>. (дата звернення 03.03.2023).

²³ Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративноправової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с.

окресленого кола підлеглих осіб. Такі правові акти розробляються й видаються у визначеному нормативним чином порядку, з огляду на наявну в державі процедуру, спрямовуються на виникнення, зміну, припинення тих чи інших адміністративно-правових відносин²⁴. Ієрархію адміністративних актів контролюючих органів визначають субординаційні зв'язки у системі таких органів. Слід розуміти, що юридичну силу адміністративного акта визначає місце контролюючого органу у системі органів публічного управління. Вони характеризуються індивідуальним характером, підзаконністю, офіційністю, односторонністю, обов'язковістю, імперативністю²⁵.

Важливе значення як засіб профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері має робота органів публічного управління (Міністерства фінансів України, Рахункової палати, Державної казначейської служби України, Державної служби фінансового моніторингу України, ОВС, фіскальних органів (ДПС), митних органів, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Державної аудиторської служби, НБУ, Національного антикорупційного бюро України, правоохоронних органів, їхніх посадових осіб, судів, громадських організацій, громадян) щодо правозастосування.

Важливими суб'єктами реалізації адміністративно-правових засобів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері є органи місцевого самоврядування, громадські організації та самі громадяни. Функції органів місцевого самоврядування щодо профілактики досліджуваних деліктів зумовлені виконуваними ними завданнями, що стосуються гарантування реалізації конституційних прав особи; формування умов задля забезпечення вагомих потреб, законних інтересів громадян²⁶.

Адміністративно-правові засоби профілактики правопорушень у фінансовій сфері є системою субстанційних і діяльнісних правових явищ, за допомогою яких суб'єкти фінансового контролю, правоохоронні та інші органи, громадяни, їхні об'єднання та інші суб'єкти протидії правопорушенням фінансового характеру, встановлюють

²⁴ Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

²⁵ Небесна М. О. Адміністративні акти контролюючих органів у сфері оподаткування: поняття та ознаки. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С. 130–135.

²⁶ Лещух А. Р. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері профілактики адміністративних правопорушень: організаційно-правове забезпечення: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 292 с.

причини і умови вчинення проступків у фінансовій сфері, нейтралізують фактори, що детермінують деліктну поведінку, здійснюють попереджувальний вплив задля запобігання вчиненню податкових, бюджетних правопорушень, правопорушень у банківській сфері, фінансових правопорушень у митній сфері та інших фінансових проступків. Засоби адміністративного права є важливим інструментом профілактики не лише адміністративних правопорушень у фінансовій сфері, але й фінансових правопорушень, оскільки за допомогою потенціалу адміністративного права здатні попередити та припинити деліктну поведінку фінансового характеру. Такі заходи мають правоохоронний та управлінський характер.

Комплексний аналіз адміністративно-правових засобів профілактики правопорушень у фінансовій сфері дає змогу виокремити найсуттєвіші ознаки цих засобів. По-перше, ця система заходів реалізовується щодо відносин, пов'язаних з мобілізацією (формуванням), розподілом (перерозподілом), використанням централізованих і децентралізованих грошових фондів. Вони стосуються профілактики деліктів, визначених КУпАП²⁷, фінансових деліктів, юридичний склад яких окреслено у змісті Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України, окремих нормативно-правових актів. По-друге, цю систему адміністративно-правових засобів слід окреслити як сукупність тісно пов'язаних, взаємодоповнюючих субстанційних й діяльнісних правових явищ, що сприяють суб'єктам правовідносин досягати визначених публічно-правових цілей щодо попередження деліктів, що стосуються порядку формування, розподілу, перерозподілу, використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, фінансових ресурсів та фінансових активів держави з метою задоволення потреб у сфері господарювання, надання та отримання публічно-правових послуг, реалізації гарантій виконання державою її функцій. Третя особливість досліджуваних інструментів зумовлена специфікою різновиду діяльнісних адміністративно-правових засобів профілактики деліктів фінансового характеру. Їх реалізація нерозривно пов'язана з наявністю багатьох їхніх рівнів й широкого видового різноманіття. Реалізація профілактичних засобів здійснюється на соціальному, спеціальному та індивідуальному рівнях. Втілення в життя цих засобів здебільшого потребує наявності спеціальної компетенції, повноважень у суб'єктів профілактики деліктів у фінансовій сфері. Четверта особливість досліджуваних адміністративно-правових засобів проявляється у

²⁷ Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 08.02.2023)

широкому діапазоні впливу на функціонування значного кола суб'єктів, до яких може бути віднесено посадових осіб міністерств, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, банків, господарюючих суб'єктів, державних фондів, бюджетних установ²⁸.

Важливими критеріями, що сприяють розумінню специфіки профілактики досліджуваних деліктів у фінансовій сфері є специфіка виду фінансових правовідносин, що визначають зміст фінансово-правових інститутів. З огляду на зазначене, можна виокремити профілактику бюджетних, податкових, митних деліктів, правопорушень у банківській сфері, тощо.

Профілактику деліктів у бюджетній сфері слід розглядати як багаторівневу систему заходів щодо забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи. Ці заходи слугують виявленню фактів незаконної, недоцільної та неефективної роботи суб'єктів публічного управління, пов'язаної з формуванням, розподілом, використанням грошових фондів, порушенням бюджетної дисципліни, з'ясуванню чинників, які зумовлюють ці делікти, причин та умов їх вчинення, закономірностей формування системності деліктів у бюджетній сфері і зростанню ефективності використання фінансів в державі. Ознакою профілактики правопорушень у бюджетній сфері засобами адміністративного права є те, що профілактика стосується правопорушень, які можуть набувати форму дій або бездіяльності, незаконної дезінформаційної, організаційної, управлінської, нормотворчої корупційної та іншої діяльності. Часто діяльність щодо порушення бюджетного законодавства стосується корупційних дій розпорядника чи одержувача бюджетних коштів. Профілактичні заходи вживаються в ході державного фінансового контролю, і реалізуються суб'єктами, які володіють спеціальними повноваженнями у бюджетній сфері. У ході реалізації профілактики правопорушень у бюджетній сфері засоби адміністративного права тісно переплетені із засобами фінансового права, а їх роздільне існування неможливе. Сам правовий інститут державного фінансового контролю є комплексним правовим інститутом, в якому поєднані інструменти фінансового права та

²⁸ Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 08.03.2023); Положення про Департамент захисту інтересів суспільства і держави Національної поліції України, затверджений наказом Національної поліції України від 12 березня 2020 р. № 202. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files> (дата звернення 08.03.2023); Проект Закону України «Про профілактику правопорушень». URL: <https://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358> (дата звернення 08.03.2023).

адміністративного. Потенціал останніх реалізується з приводу потреби зупинити деліктні дії у фінансовій сфері, зокрема й бюджетного характеру, вилучити окремі документи й предмети щодо ухвалених управлінських рішень, що служать попередженню вчиненню аналогічних правопорушень надалі, тощо. Суб'єктами реалізації профілактики правопорушень у бюджетній сфері засобами адміністративного права є широке коло інституцій держави, що утворюють систему. Загальносоціальний профілактичний вплив реалізується через втілення в життя державних планів і програм економічного, соціального характеру загальнодержавного чи регіонального рівня, заснованих на стратегії розвитку регіону. Індивідуальний профілактичний вплив спрямований на діяльність широкого кола суб'єктів, які є посадовими особами розпорядника та одержувачів бюджетних коштів²⁹.

Адміністративно-правові засоби профілактики правопорушень у податковій сфері є системою субстанційних інструментів (адміністративно-правові норми щодо профілактики деліктів в податковій сфері, акти індивідуальної дії щодо потенційних правопорушників (регулятивні та охоронні акти)) та діяльнісних інструментів, що реалізуються в комплексі із заходами організаційного, управлінського та морально-виховного, технічного та іншого характеру. Профілактика правопорушень у податковій сфері засобами адміністративного права потребує скоординованої діяльності суб'єктів податкового контролю, правоохоронних органів та громадськості задля нейтралізації економічних, правових, моральних, організаційних, технічних та інших причин вчинення деліктів, що стосуються порушення порядку справляння та адміністрування сплати податків, зборів, порядку реалізації прав платників податків і зборів, прав, обов'язків, компетенції контролюючих органів та суб'єктів адміністрування податків, зборів, іншого порушення податкового законодавства. Впровадження інформаційно-аналітичних систем збору інформації про деліктну діяльність є вкрай потрібним задля профілактики правопорушень в податковій сфері. Розширення можливостей комп'ютерної обробки інформації про об'єкти податкового контролю, ризики в податковій сфері, причини та умови можливих правопорушень є запорукою ефективної протидії деліктам податкового характеру³⁰.

²⁹ Толочко В. В. Профілактична діяльність органів Національної поліції України щодо забезпечення економічної безпеки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 2. С. 151–158.

³⁰ Скаун Т. О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. *Ефективна економіка: електрон. наук. фахове видання*. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/155.pdf. (дата звернення 10.03.2023).

Профілактика фінансових правопорушень у митній сфері засобами адміністративного права є особливим напрямом протидії правопорушенням фінансового характеру та має на меті встановлення причин і умов вчинення таких адміністративних проступків митного та митно-тарифного характеру, нейтралізації чинників, які визначають таку діяльність як протиправну, реалізацію попереджувального впливу на митні та митно-тарифні відносини і здійснення попередження і припинення деліктів, що з ними пов'язані. Митні правопорушення фінансового характеру є специфічною групою деліктних проявів. Їх специфіка зумовлена тим, що вони, як правило, є продовженням ланцюга іншої протиправної діяльності щодо здійснення фіктивної діяльності, порушення порядку здійснення ЗЕД та підприємницької діяльності. Досягнення потрібного результату можливе лише через комплексне застосування заходів загального, спеціального та індивідуального характеру до правопорушників, ефективної ідентифікації ризиків виникнення деліктної поведінки в митній сфері, автоматизації та інформатизації процесів митного контролю та оформлення, налагодження комунікації з митними і контролюючими органами інших держав, організації спільних спеціальних операцій щодо профілактики таких деліктів, апробації кращого іноземного досвіду протидії митним деліктам фінансового характеру, тощо. З цього приводу важливим є досвід США, Сінгапуру, Великої Британії та Швеції у формуванні системи, здатної ефективно протидіяти порушенням митних правил. Цінним з цього приводу є досвід Митної служби США, Агентства прикордонного контролю Великобританії (UK Border Agency), Митної служби Румунії (DGV). В основі сучасних систем організації митної справи кілька інновацій, впровадження яких є запорукою ефективної протидії митним правилам³¹.

Адміністративні делікти банківського характеру становлять важливу частину фінансово-економічних проступків. Ознаками профілактики протиправної діяльності у банківській сфері, що дадуть комплексно зрозуміти зміст та особливості профілактичного впливу на банківську сферу є такі: 1) по-перше, профілактика адміністративних правопорушень у банківській сфері стосується різних видів протиправних діянь, які завдають істотних збитків не лише комерційним банкам та кредитним установам, що діють в рамках загального

³¹ Хоменко В. П. Запобігання злочинам у фіскальній сфері як складова забезпечення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 37–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2017_2_5. (дата звернення 07.03.2023).

грошово-кредитного механізму у сфері банківського кредитування, але й вкладникам, загалом справляють негативний вплив на економіку держави, завдають шкоди державним інтересам, що пов'язані з уникненням інфляційних процесів, знецінення національної валюти; 2) система досліджуваних правопорушень, на профілактику яких скеровується вплив держави, стосується деліктної поведінки як працівників банку (службових осіб, серед яких можуть бути керуючі банком; їх заступники, начальники кредитного управління; їхні заступники, кредитні інспектори та операціоністи), які зловживаючи службовим становищем завдають шкоди банківським установам чи окремим клієнтам, так і протиправної діяльності клієнтів банку чи третіх осіб, які порушують порядок здійснення банківської діяльності; 3) правопорушення у банківській сфері справляють полісистемний негативний вплив, деструктуючи інші системи (бюджетну, податкову, валютну). Тому розробка та впровадження заходів профілактики деліктної поведінки у цій сфері повинна здійснюватися з огляду на полісистемний характер досліджуваних правопорушень; 4) банківська сфера є відносно «закритою» від різних контрольних впливів органів публічного управління, що слід враховувати при плануванні профілактичних заходів впливу³².

Профілактика правопорушень у галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг та підприємницькій діяльності засобами адміністративного права є комплексом заходів адміністративно-правового впливу на правовідносини задля нейтралізації чинників, що негативно впливають на захист прав суб'єктів цих правовідносин, порушують їх право на здійснення підприємницької, торговельної діяльності, діяльності у сфері послуг, завдають шкоди економічним інтересам цих суб'єктів, визначеному державою порядку здійснення такої діяльності та економіці країни загалом. Вона має низку характерних ознак: 1) суб'єктами здійснення профілактичного впливу є органи публічного управління, які діють на чітко визначеній нормативній основі та мають зафіксовані у нормативно-правових актах повноваження профілактичного характеру щодо попередження та припинення незаконних дій у сфері надання послуг та здійснення певної діяльності підприємницького характеру, розрахунків та валютних операцій, антимонопольного законодавства та законодавства

³² Хоменко В. П. Запобігання злочинам у фіскальній сфері як складова забезпечення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 37–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2017_2_5 (дата звернення 07.03.2023).

про економічну конкуренцію, так і дій суб'єктів владних повноважень щодо суб'єктів підприємницької діяльності. Також до таких суб'єктів належать громадські ради при органах влади, громадські організації та самі суб'єкти підприємницької діяльності, громадяни; 2) спрямованість на попередження та припинення діяльності осіб, що негативно впливає на гарантований державою порядок надання послуг та здійснення підприємницької діяльності (ст. 155, 156-1 КУпАП), окремих її видів (ст. 156, 156-2, 156-3, 156-4, 160, 161, 164-14 КУпАП); порядок отримання дозволів, ліцензій, здійснення дозволених видів підприємницької діяльності (ст. 164-16, 166-12 КУпАП), порядок розрахунків та валютних операцій (ст. 155-1, 162, 162-1, 163-15, 164-4 КУпАП), антимонопольного регулювання (156-3, 164-3, 166-1, 166-2 КУпАП), надання адміністративних послуг суб'єктам господарювання (ст. 166-3 КУпАП, 166-21, 166-24, 166-27 КУпАП); 3) такі заходи відображають поєднання економічних та адміністративних методів впливу як на поведінку посадових осіб, так і суб'єктів підприємницької діяльності, відображають тісне поєднання системи заходів правового та неправового характеру (виховних, роз'яснювальних, примусових), можуть застосовуватися як в усній формі, так і у формі здійснення юридично-значущих дій (перевірки та вилучення документів, предметів, огляду, встановлення певних адміністративних обмежень, анулювання дозволів та ліцензій), за допомогою видання індивідуального правового акта (припису); 4) профілактика правопорушень у галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг та підприємницької діяльності здійснюється на таких принципах, як законність, диференційований підхід, поєднання загальних та індивідуальних заходів профілактики деліктів, підконтрольність органам публічного управління, ідея домінування інтересів споживачів над інтересами підприємців та захисту прав підприємців від неправомірних дій органів публічного управління, системність, співмірність, плановість та прогнозування³³.

Профілактичний вплив на деліктну поведінку осіб у сфері власності має на меті спонукання громадян, посадових осіб до законслухняної поведінки, зменшення кількості деліктів щодо володіння, користування та розпорядження майном і розміру завданої деліктами шкоди, нейтралізацію причин та умов деліктної поведінки, пропагування суспільно прийнятних моделей діяльності особи у сфері власності, щодо її набуття, реалізації, припинення шляхом застосування виховних, пропагандистських засобів, позитивний вплив на потенційних

³³ Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 08.03.2023).

порушників за допомогою їх соціальної адаптації. Серед суб'єктів, наділених повноваженнями у цій сфері, органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі праці, спеціально уповноважені органи виконавчої влади у галузях водного господарства, геології та використання надр, органи рибоохорони, органи лісового господарства, органи мисливського господарства, органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України, Національна поліція, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, громадські організації та громадяни³⁴.

Удосконалення в сучасних умовах потребують засоби регулювання правопорушень у фінансово-економічній сфері, зокрема норми, положення чинного адміністративного законодавства, адміністративно-правові акти загальної та індивідуальної дії, що визначають правові засади попередження та припинення деліктної поведінки у фінансово-економічній сфері, так і діяльнісні засоби, зокрема правотворчість, правозастосування у фінансово-економічній сфері, здатні нейтралізувати чинники, що негативно впливають на діяльність учасників фінансово-економічних відносин, спонукають їх до вчинення податкових, бюджетних правопорушень, правопорушень щодо банківської сфери, фінансових проступків митного характеру, правопорушень, які посягають на встановлений порядок функціонування промисловості, здійснення будівництва та використання паливно-енергетичних ресурсів, торгівлі, громадського харчування, надання послуг та здійснення підприємницької діяльності, володіння, користування та розпорядження майном, зайняття сільськогосподарською діяльністю.

Можна згрупувати основні проблеми профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері засобами адміністративного права у кілька блоків: 1) недоліки сучасної фінансово-економічної системи, різноманіття ризиків щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, динамічність їх змін; 2) недосконалість нормативно-правової основи здійснення профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, відсутність уніфікованих нормативно-правових актів, що визначали б особливості правових засад, завдань, видів і порядку ведення профілактичної роботи щодо фінансово-економічних деліктів; 3) недоліки функціонування суб'єктів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, координації,

³⁴ Толочко В. В. Профілактична діяльність органів Національної поліції України щодо забезпечення економічної безпеки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 2. С. 151–158.

узгодження їх профілактичної діяльності, комунікаційних зв'язків з органами державної влади, місцевого самоврядування, контролюючими та правоохоронними органами; недостатнє залучення до профілактики таких правопорушень представників суб'єктів господарювання, громадських організацій та громадян. Недостатньо регламентованими у чинному законодавстві є повноваження суб'єктів профілактичного впливу на фінансово-економічну сферу, зокрема й повноваження Бюро економічної безпеки України щодо профілактики таких адміністративних деліктів; 4) відсутність належного рівня діджиталізації процесів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері, інформаційного забезпечення процесу державного фінансового контролю, впровадження сучасних ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю, тощо³⁵.

Шляхи подолання окреслених проблем профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері повинні стосуватися формування правових гарантій фінансово-економічної системи держави, спрямованих на забезпечення її ефективного функціонування, формування сучасних нормативно-правових інструментів, як субстанційних правових явищ, що дозволяють суб'єктам фінансового контролю, правоохоронним та іншим органам, представникам громадськості протидіяти правопорушенням фінансово-економічного характеру, удосконалення правореалізаційної діяльності таких суб'єктів через налагодження належного рівня взаємодії, обміну інформацією, апробації уніфікованого комплексу профілактичних заходів задля нейтралізації причин і умов, що сприяють вчиненню посягань на фінансово-економічну систему, системи контролю за їх реалізацією, впровадження сучасних ІТ-рішень в діяльність органів державного фінансового контролю для ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків діяльності публічних органів у фінансово-економічній сфері, удосконалення правового статусу Бюро економічної безпеки України та розширення його можливостей щодо профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері.

ВИСНОВКИ

Профілактика правопорушень у фінансово-економічній сфері є багаторівневою системою, яка складається із сукупності елементів, що перебувають у взаємодії і взаємозалежності між собою та складають

³⁵ Очкуренко С. В. Розмежування та взаємодія фінансового права і адміністративного права. *Верховенство права. Supremația Dreptului*. 2017. № 4. URL: <http://sd-vp.info/2017/rozmezhuвання-tavzajemodiya-finansovogo-prava-finsovogo-prava-i-administrativnogo-prava> (дата звернення 07.03.2023).

певну цілісність (заходів соціального, спеціального, індивідуального характеру), що стосується попередження та припинення деліктів у вищевказаній сфері (що проявляються як невиконання особою своїх фінансово-економічних обов'язків, порушення вимог закону, недотримання нормативних вказівок чи заборон, порушення прав інших учасників фінансово-економічних відносин, відносин щодо адміністрування фінансово-економічної сфери, зловживання службовим становищем, створення незаконних перепон для учасників фінансово-економічних відносин), виявлення та усунення причин і умов, які сприяють учиненню таких правопорушень, їх нейтралізації.

Профілактика адміністративних правопорушень у зазначеній сфері пов'язана з реалізацією спеціалізованими і неспеціалізованими суб'єктами профілактики субстанційних та діяльнісних правових заходів, за допомогою яких конкретні суб'єкти фінансових правовідносин досягають публічно-правової мети щодо реалізації профілактики деліктів, які посягають на правовідносини щодо створення, розподілу, перерозподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, фінансових ресурсів та фінансових активів держави.

Об'єктом профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері є поведінка та спосіб життя осіб з високою імовірністю вчинення адміністративних правопорушень фінансово-економічного характеру, соціальні елементи їх особистості, які відображають антисуспільну спрямованість; соціально значущі при формуванні і реалізації останньої деякі психофізичні особливості індивідів; несприятливі умови оточуючого таку особу середовища та життєвого укладу.

Система суб'єктів профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері охоплює широке коло суб'єктів, як наділених спеціальними повноваженнями у профілактичній сфері, так і не наділених ними, зокрема органів публічного управління, місцевого самоврядування та фізичних і юридичних осіб, які виступають учасниками фінансово-економічних правовідносин.

Адміністративно-правові засоби профілактики правопорушень у фінансовій сфері є певною системою правових явищ, за використанням яких правоохоронні суб'єкти, суб'єкти фінансового контролю, інші органи, громадяни, їх об'єднання та інші суб'єкти встановлюють причини та умови вчинення деліктів у фінансовій сфері, усувають фактори, що створюють деліктну поведінку, здійснюють попереджувальний вплив для запобігання вчиненню бюджетних податкових правопорушень, правопорушень у митній та банківській сферах, інших фінансових правопорушень та проступків.

АНОТАЦІЯ

Представлено наукове підґрунтя дослідження профілактики правопорушень у фінансово-економічній сфері засобами адміністративного права. Воно відображає тенденції наукового пошуку щодо визначення закономірностей, способів формування й побудови теорій та тверджень, системи сучасних знань про особливості фінансово-економічної сфери, специфіку деліктів у фінансово-економічній сфері, особливостей профілактики правопорушень фінансово-економічного характеру, тощо. Запропоновано авторський підхід до визначення поняття профілактики адміністративних правопорушень у фінансово-економічній сфері як багаторівневої системи заходів соціального, спеціального, індивідуального характеру, які спрямовані на виявлення причин, умов вчинення адміністративних проступків, що посягають на порядок регулювання мобілізації (формування), розподілу (перерозподілу), використання централізованих і децентралізованих грошових фондів, формування, розгляду, ухвалення, внесення змін, виконання бюджету, сплати податків та інших обов'язкових платежів, митно-тарифного регулювання та переміщення товарів через митний кордон, функціонування банківських структур, банківської системи загалом, організаційно-економічних, виробничих відносин, відносин власності, функціонування усього господарського механізму держави, економічної безпеки, стабільності економіко-правового регулювання суспільних відносин, фінансово-економічних прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Література

1. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративноправової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с.
2. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Золота миля, 2011. 584 с.
3. Бандурка, О. М., Литвинов О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія. Харків : ХНУВС, 2011. 308 с.
4. Бахур О. В. Профілактика правопорушень у сфері інтелектуальної власності. *Право та економіка*. № 2 2019. С. 83–91.
5. Березняк В. С., Корогод С. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Кримінологія та профілактика злочинів». Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2019. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kpk/20.pdf>. (дата звернення 07.09.2023).

6. Блага А. Б., Журавель Т. В., Заброда Д. Г., Мілорадова Н. Е. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо профілактики насильства над дітьми й дорослими членами сім'ї: навчально-методичний посібник / за ред. Г. О. Христової. Київ : ТОВ «ВПК «ОБНОВА», 2012. 140 с.

7. Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 20 с.

8. Гладкова Є. О. Питання загальносоціального запобігання злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 7. С. 101–108.

9. Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні. Харків : Право, 2012. 304 с.

10. Йосипів А. О. Загальносоціальна, спеціально-кримінологічна та індивідуальна профілактика злочинності: правові аспекти. *Науковий вісник Львівськ.держ. ун-ту внутр. справ. Серія юридична*. 2010. № 1. С. 315–324.

11. Ключев О. М. Сутність та місце профілактичних заходів у правоохоронній діяльності. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 195–197.

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 08.05.2023)

13. Константиний О. В. Джерела адміністративного права України : монографія. Київ : Укр. Агентство інформ. та друку «Рада», 2005. 120 с.

14. Котормус Т. І. Адміністративно-правові гарантії захисту права власності громадян України в районах проведення операції Об'єднаних сил : автореф. дис. ... канд. юридич. наук : 12.00.07. Київ. 22 с.

15. Лещух А. Р. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері профілактики адміністративних правопорушень: організаційно-правове забезпечення : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2012. 292 с

16. Макаренко О. М. Суб'єкти профілактики правопорушень. *Право і безпека*. 2004. № 3'3. С. 68–70.

17. Мельничук І. М. Нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, правові аспекти їх виконання та застосування. URL: <https://minjust.gov.ua/m/normativno-pravovi-akti-ministerstv-inshih-tsentralnih-organiv-vikonavchoi-vladi-pravovi-aspekti-ih-vikonannya-ta-zastosuvannya>. (дата звернення 06.05.2023)

18. Небесна М. О. Адміністративні акти контролюючих органів у сфері оподаткування: поняття та ознаки. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С. 130–135.

19. Очкуренко С. В. Розмежування та взаємодія фінансового права і адміністративного права. *Верховенство права. Suprematia Dreptului*.

2017. № 4 URL: <http://sd-vp.info/2017/rozmezhuvannya-tavzayemodiya-finansovogo-prava-finsovogo-prava-i-administrativnogo-prava> (дата звернення 07.03.2023).

20. Поволоцька, С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2005. 20 с.

21. Положення про Департамент захисту інтересів суспільства і держави Національної поліції України, затверджений наказом Національної поліції України від 12 березня 2020 р. № 202. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files> (дата звернення 08.09.2023)

22. Положення про профілактику правопорушень, пов'язаних із здійсненням службової діяльності працівниками митної служби України: наказ Держмитслужби України від 24 травня 2004 р. № 380. *Офіційний вісник України*. 2004. № 28. С. 812.

23. Проект Закону України «Про профілактику правопорушень». URL: <https://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358> (дата звернення 08.09.2023)

24. Профілактика злочинів: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда та ін. ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джужа. Київ : Атіка, 2011. 720 с.

25. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

26. Скакун Т. О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. *Ефективна економіка: електрон. наук. фахове видання*, № 3. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/155.pdf (дата звернення 10.09.2023).

27. Тихонова О. Актуальні питання профілактики фінансової злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 1. С. 150–153.

28. Толочко В. В. Профілактична діяльність органів Національної поліції України щодо забезпечення економічної безпеки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 6, том 2, 2018. С. 151–158.

29. Фелик В. Поняття та види форм профілактичної діяльності національної поліції України. *Право*. 2017. Вип. 2. С. 77–82.

30. Хоменко В. П. Запобігання злочинам у фіскальній сфері як складова забезпечення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 37–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2017_2_5 (дата звернення 07.09.2023).

31. Чабан В. П. Акти адміністративного примусу в діяльності міліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2001 178 с.

32. Ярошенко Ю. В. Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового законодавства. *Наше право*. 2014. № 2. С. 162–168.

Information about the author:

Komarnytska Iryna Ivanivna,

Doctor of Law,

Professor at the Department of Civil Law and Procedure

Educational and Scientific Institute of Law, Psychology

and Innovative Education

Lviv Polytechnic National University

1–3, Knyazya Romana str., 19th Corps, Lviv, 79000, Ukraine